

A soproni bor: a kékfrankos legendája

Amikor 1809. április 10-én kitört az újabb háború a napóleoni Franciaország és a Habsburg Birodalom között, Sopron polgárai még nem sejtették, hogy a francia seregek hamarosan elfoglalják városukat. A megszállás terhei mellett azonban a derék soproni bortermelők éppen a francia katonáknak köszönhetik legkiválóbb boruk nevét. Amikor a franciák bort vásároltak, frankkal fizettek, a soproniak viszont csak a jobbik fajta, kék színű frankot fogadták el. Ezért azt mondták: „Kékfrankot ide!” Azóta hívják a bort kékfrankosnak.

VÁROSI KIVÁLTSÁGOK

A soproni bor a kiváló talajnak, a fertői területek mikroklímájának és az itt élő emberek szorgalmának köszönhető hírének. A 14. századra Sopron már Magyarország egyik legjelentősebb borvidéke lett, kereskedelmi kapcsolatai pedig messze túlmutattak az ország határain. A bor jelentette Sopron polgárai számára azt a gazdasági alapot, amelyre támaszkodva a város megvédhette kiváltságait a környék földesuraival szemben.

A SOPRONI BORVIDÉK JELLEGZETESSÉGEI

Ez a történelmi borvidék néhány olyan jellegzetességet is felmutat, amely egyedülállóvá tette, illetve teszi. A soproni szőlősgazdák, a helyi német tájszólásban a „Ponzichterek” (Bohnenzüchter – babtermelő) nevüket onnan kapták, hogy a szőlősorok között babot termeltek. A bab ugyanis nem árnyékolta be a szőlőt, a szüretet sem zavarta, és – egy szintén nem elhanyagolható szempont – az így megtermelt bab után nem kellett semmilyen adót fizetni. A babból készülőnek ma is a jellegzetes soproni ételek, mint a babsterc vagy a babos rétes.

KRISCH ANDRÁS

Egy másik tipikus soproni jelenség az, hogy a szőlőskertekben még ma sem lehet pincéket találni. Ennek az oka abban keresendő, hogy a gyakori határvillongások miatt a borosgazdák biztonságosabbnak találták, ha a bort a városfalakon belül, a kőházak alatti pincékben tárolják. Említhető egy másik ok is: a szőlőtermelő szőlőjét gyermekei és örökösei között két-három részre osztotta, rendszerint hosszában. Az így keletkezett területek túl keskenyek lettek ahhoz, hogy pincét építsenek rájuk.

Az 1277-ben szabad királyi városi rangot kapott település egyik legfontosabb királyi privilégiumát jelentette az a kiváltság, amely a város polgárainak bizonyos feltételek mellett megengedte a bormérés jogának gyakorlását. Eszerint aki letette a polgáresküt, vagyis Sopron polgára lett, az a saját borát abban a negyedben, ahol lakott, egy meghatározott időszakban szabott áron, a kocsmai bornál olcsóbban árulhatta. Ezek a házi borkimérések voltak a „Buschenschankok”. A bormérés során természetesen sok kihágás történt, a vendégek gyakran megzavarták az éjjeli csendet. Ezért a városi tanács 1523-ban elrendelte, hogy este 8-kor szólaltassék meg a „Lumpenglocke” (lumpenharang), jelezve: ideje hazaindulni. Buschenschankokat ma is szép számmal lehet a város területén találni. Könnyű őket a kiakasztott fenyőágakról és az ágakra kötött vörös vagy fehér – esetleg mindkettő – posztószalagról felismerni, a kereszt alakú papálcika pedig az óbort jelenti.

A bor – mint a legfontosabb bevételi forrás – állandó vita tárgyát képezte az egyházat megillető

tizedre igényt tartó győri püspök és a város érdekeit foggal-körömmel védő soproni tanács között. A városalapító oklevél szerint a püspöknek járó bordézsmát mindjárt a szüret idején, még must formájában kellett természetben vagy pénzben befizetni, mindenkor egy tanácsbeli bizottság jelenlétében. 1365-ben azonban Kálmán győri püspök változtatni szeretett volna a beszedés idején. A polgárok ragaszkodtak a hagyományos dézsmaszedéshez, mire a püspök a várost interdiktum alá vetette. Ez azt jelentette, hogy szünetelt a szentségek kiszolgáltatása, nem tartottak nyilvános istentiszteleteket, és tilos volt az egyházi temetés. Nagy Lajos király a soproni polgárok sérelmét jogosnak találta, és utasította a püspököt, hogy oldja fel a várost az interdiktum alól.

A város évszázadokon keresztül szabadulni akart a bordézsmaszedésének kötelezettsége alól, ami rendszeres pereskedést eredményezett. Nem hozott megoldást az sem, hogy a 16. század végére a városi polgárság többsége áttért az evangélikus hitre, s a város a püspöki fennhatóság alól is szabadulni igyekezett. Az egyház pedig többször megpróbálta a dézsmabort a falakon belül tárolni, illetve kimérni, amihez nem volt joga, ám az egyházi borok is nagyobb biztonságban voltak a falakon belül, mint a rákosi (ma Fertőrákos) püspöki palota pincéjében.

A soproni tanács és a borosgazdák tudatában voltak annak, hogy minősé-

gi borukat védelmezni kell az olcsó vidéki borokkal szemben. A védekezés legeredményesebb fegyvere a borprivilegium volt. A város még a nemeseknek is csak annyi bort engedett a falakon belülre hozni, amennyi a saját szükségletüket fedezte. A védelmet oly szigorúan vette a városi tanács, hogy az olyan soproni gazdák, akiknek a szomszédos Rákos határában volt szőlőjük, az ottani termésüket nem hozhatták be a városba.

A 18. század elején a városban állomásozó császári katonaság ezredésének, báró Freiburgnak a titkára azt kérte a polgármestertől, hogy a báró Meggyesen (ma: Mörbisch) vásárolt borát behozhassa Sopronba. A város úgy döntött, hogy nem engedi be a konkurens bort. A felháborodott ezredes ekkor megfenyegette a várost: saját borát, ha kell, fegyveres erővel is behozza. A város tiltakozott az erőszak ellen, s egyben fegyverkezett is. Egy lovast küldtek Meggyesre, hogy kémelje ki, mikor rakják kocsira a báró borát. A kapuknál a fegyveres őrséget megerősítették, az örök tűzparancsot kaptak. Az ezredes azonban meghátrált, és nem hozta be a városba a borát. Gyengébb termésű években azonban az is előfordult, hogy maga a tanács hozott vidéki bort a hiány enyhítésére, bár az sem volt teljesen mindegy, ki kérvényezte a bor behozatalát.

Ugyancsak középkori eredetű az a privilegium, amely szerint Sopron polgárai, de még a soproni borkereskedők is szabadon – azaz felmentve a harmincad- és a vámfizetés alól – szállíthatták a városi címerrel hitelesített hordókban a soproni bort. A bor jelen-

tős része a 15–18. században a távol-sági kereskedelembe került értékesítésre, elsősorban Morvaországban, Csehországban és Sziléziában. Az említett területek borkereskedői is gyakran felkeresték Sopront. A szüret után, novemberben és decemberben minden utcában idegenek sürgölődtek, akik pincéről pincére jártak, hogy az üzlet megkötése előtt megkóstolják a bort. A vásárlás után megkezdődött a rakodás a szekérkaravánokra. A feljegyzés szerint 1566 novemberében 232 szekér, decemberében 158 szekér hagyta el boroshordókkal megrakodva a várost. Ebben az évben elsőnek az olmtziek jelentek meg, őket követték a boroszlóiak, majd jöttek a többiek.

Ha figyelembe vesszük Sopron távol-ságát a borfogyasztó városoktól, akkor bizony elképzelhetjük, hogy a szekerek hetekig úton voltak, és ez a hosszú út igen megrágitotta a bort. A soproni hordós bor bírta a szállítást, és a fogyasztóhoz érve tartós sikerre számíthatott. A tekintélyes fuvar költséget a kereskedők úgy próbálták csökkenteni, hogy az üres boroshordókat teleakták áruval, többnyire posztóval és vászonnal, amit útközben eladtak. Az így szerzett pénzen vásárolták a bort.

A kereskedők természetesen a legjobb borokat vették meg, így fordulhatott elő, hogy a polgárok pincéiben a gyengébb minőségű borok maradtak meg, melyeket aztán helyben, alacsony áron mértek ki. Ezen a helyzeten a városi tanács úgy igyekezett segíteni, hogy a város borospincéjében mindig csapon tartott egy kitűnő minőségű bort tartalmazó hordót. Ebből a borból pedig csak a rászoruló betegek és terhes nők kaptak

Vincenz Reim: Sopron látképe 1830 körül

– orvosság gyanánt. Az osztrák örökösödési háborúban (1740–48) elvesztett sziléziai piac hiánya sodorta válságba az oly jövedelmező soproni bortermelést. Ebből a válságból a kilábalás kezdete éppen a napóleoni francia megszállást megelőző évekre tehető.

NAPÓLEON KATONÁI ÉS A SOPRONI BOR

Mint ahogy egyetlen soproni sem, úgy a szőlősgazdák sem örültek a több ezer francia katona megjelenésének, hiszen idegen katonaság felbukkanása csak a legritkább esetben tesz jót a borkészletnek. Ráadásul a franciák mindig is nagyon szerették a bort. Már három nappal a bevonulásuk után, 1809. június 2-án a fejadag-szabályozásban a mindennapi ellátás részévé tették a bort, vagyis a polgárság házaiba beszállsolt katonáknak a napi háromszori étkezéshez járt bor is. Reggelire fél messzelyt bort (kb. 2 dl), ebédre egy messzelyt, vacsorára ismét fél messzelyt kellett adnia a „vendéglátónak”. Természetesen egy katonának ilyen mennyiség elfogyasztása meg sem kottyant, ezért a franciák igyekeztek ebből a nemes nedűből esténként is minél többet meginni a Buschenschankokban. A katonák züllése ellen a francia térparancsnoknak, Billet ezredesnek tennie kellett valamit, ezért megtiltotta, hogy a kímérésekben a legénységnek este 9 óra után, a tiszteknek és a polgároknak 11 óra után bort adjanak el. A francia hadsereg katonái a soproniaknak jó boltot csinálhattak, hiszen a városiak a tiltás ellenére is kiszolgálták a katonákat, akik éjszakánként sokszor karddal a kezükben, az asztalon táncolva mulattak.

Nem volt már ennyire nyereséges a városnak az, hogy az itt állomásozó francia csapatok számára a megszállás ideje alatt 1543 soproni akó (kb. 108 797 liter) bort kellett szállítani. Ehhez a mennyiséghez jött még a franciák által hadisarcként a vármegyére kirótt és magukkal vitt bor is. A város vezetése a franciák folyamatos követeléseit úgy tudta teljesíteni, hogy kötelezték a környék falvait és az egyházakat, hogy készleteik egy részét adják át a városnak. E feladat összehangolásával a városi vezetés Andreas Fabriciust bízta meg, aki folyamatosan vezette a nyilvántartásokat, és elismervényt adott a beszolgáltatott borokért cserébe.

A szőlőskertek is megsínylelték a megszállást. A franciák a szüret előtt

még az éretlen szőlőt is letépkedték és köretként megfőzték, a részegen randalírozók pedig egész szőlőtökeket téptek ki, s a szőlőkarókból tüzet raktak. A káresetek súlyosságát és gyakoriságát látva Billet ezredes kénytelen volt még a szüret előtt börtönbüntetést terhe mellett megtiltani a francia katonáknak, hogy a földeken és a szőlőkben bármilyen kárt okozzanak. A kapuknál álló őrknek parancsba adta, hogy a városba belépő katonákat vizsgálják át, és akinél lopott gyümölcsöt találnak, azt azonnal tartóztassák le.

A féléves francia megszállás idejéből fennmaradt néhány olyan történet, amelyek szereplője szintén a bor.

A francia katonák, főleg ha már itt voltak, szinte mindent megtettek, hogy némi italhoz jussanak. A megszállás első napjaiban esett meg, hogy három részeg katona elfogott egy a földeken dolgozó gazdát, és a „vin” szóval bort követeltek tőle. Ő azonban azt hitte, hogy a katonák „Wient” emlegetik, ezért Bécs felé mutatott, amit a franciák nem nagyon értékelték. Eltelt vagy negyedóra, mire a szomszédok kiszabadították emberünket, majd az őrség fogta le a részeg katonákat.

A következő történet, amely egyben a legismertebb a városban, kedves „választ ad” arra a kérdésre, hogy honnan is származik a „kékfrankos” szó. Amikor a franciák a poncichterektől bort vásároltak, akkor frankkal fizettek, viszont a poncichterek csak a jobbik fajta, kék színű frankot fogadták el. Ezért azt mondták: „Kékfrankot ide!”. Ekortól hívják a bort kékfrankosnak. Azt azonban hozzá kell tennünk, hogy bár a ma oly híres soproni kékfrankos már a 19. század elején ismert volt Sopronban, e vörös szőlőfajta tömeges telepítésére csak a filoxeravész után, a 19. század utolsó harmadában került sor. Bármily meglepő, abban az időben még a fehérborok voltak a városban az elterjedtebbek: a „Zapfner” néven ismert furmint és a „Weyrer”, vagyis a sárga muskotály.

A franciák a schönbrunni béke értelmében 1809. november 20-ig elhagyták a várost. Ezzel véget ért Sopron egyik leghosszabb katonai megszállása. Bár időre volt szükség, amíg Sopron borgazdasága és borosgazdái kiheverték a megszállás okozta megrázkódtatást, Richard Bright neves angol utazó néhány év múlva már a következőket írhatta útinaplójába: „Ez a város, melynek hírneve nagy, borainak révén székhelye a megyének.” ♦

TASCHNER BOR ÉS PEZSGŐHÁZ SOPRON

Saját termelésű borok, pezsgők, pálinkák a Soproni borvidékről!

TASCHNER

Hűsítő nyáreste a teraszon, világmegváltó baráti beszélgetések, üdítő rosé a borospohárban, mindent betöltő friss gyümölcsillat. Teljes harmónia. Erről az élettérzésről a *Pihenőkereszt* közelében fekvő *Taschner Borház* sokat tudna mesélni. A Taschner családról Sopronban és környékén sokan tudják, hogy több generációra visszavezethető *poncichter* ősökkel büszkélkedhet, ahol apáról fiúra szálló örökségként maradt fenn a szőlőtermesztés és a borkészítés tudománya.

A VENDÉGEK, mielőtt elmerülne a finomabbnál finomabb borok és pezsgők élvezetében, megtekinthetik a korszerű technológiával felszerelt pincét. A világos, 64 fős borbemutató terem mellett egyedülálló panoráma kényeztet a Borház tágas erkélyéről a látogatókat. A vendégek a hibátlan, magas élvezeti értékű borokból haza is vihetnek, amelyeket izléses, egyedi palackokban árusítanak a vinotékában.

BORAINK Korai piros veltelini, Irsai Olivér, Zenit, Rosé, Zweigelt, dűlőválogatott Kékfrankosok, Pinot noir, Merlot, Cabernet sauvignon, Cuvée Fidelissima, Cabernet franc.

KÜLÖNLEGESSÉGEINK alkoholfmentes szőlőlevelek, pezsgők (méthode traditionnelle, non dosage, brut nature) és törkölypálinkák (40% vol.)

SZÁLLÁS a Borháztól alig öt percnyi sétára lévő *Pihenőkereszt Panzióban*.

WWW.TASCHNER.HU
telefon: +3620 9315 225
9400 Sopron, Balfi út 168.